

ורב חסדא דאמר אכל בשר אסור לאכול גבינה כלומר בלא קינוח ובלא הדחה ביום ובלילה בלא קינוח ולא פליג אדר' נחמן דאמר אבל בין תבשיל בשר לגבינה חובה. ודווקא בין תבשיל בשר לגבינה אבל בין גבינה לתבשיל בשר ולאו כלום. דבהך לישיני דייקנן לעיל. וכן עיקר...

כלל דמילתא לא בענן קינוח אלא בין בשר לגבינה בלבד וטעמא כדמפרש והבשר עודנו בין שיניהם. אבל עוף אינו נדבק לא בידים ולא בשיניהם.

6. תוספות מסכת חולין דף קה עמוד ב

לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל - אומר רבינו שמואל דמיירי בשניהם של בשר או שניהם של גבינה. אבל בין תבשיל של בשר לגבינה שלפנין חובה אבל לגבינה של אחריו לא קאמר דאפילו בנטילת ידים אסור לאכול עד סעודה אחרת כדאמר לעיל אכל בשר אסור לאכול גבינה...

7. רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק ט הלכה כו - כח

הלכה כו: מי שאכל גבינה או חלב תחלה מותר לאכול אחריו בשר מיד, וצריך שידיח ידיו ויקנח פיו בין הגבינה ובין הבשר, ובמה מקנח פיו בפת או בפירות שלועסן ובולען או פולטן, ובכל מקנחין את הפה חוץ מתמרים או קמח או ירקות שאין אלו מקנחין יפה.

הלכה כז: במה דברים אמורים בבשר בהמה או חיה, אבל אם אכל בשר עוף אחר שאכל הגבינה או החלב אינו צריך לא קנוח הפה ולא נטילת ידים.

הלכה כח: מי שאכל בשר בתחלה בין בשר בהמה בין בשר עוף לא יאכל אחריו חלב עד שיהיה ביניהן כדי שיעור סעודה אחרת והוא כמו שש שעות מפני הבשר של בין השינים שאינו סר בקינוח.

8. סיכום שיטות הראשונים

רמב"ם, רשב"א	רי"ף, ר"ת, בה"ג, רז"ה	תוס' ר' שמואל	
בלא קינוח והדחה			גבינה ואח"כ עוף (אגרא)
המתנה	בלא קינוח והדחה שעוף אינו נדבק	בלא קינוח והדחה (תוס' 'עוף' וגבינה')	עוף ואח"כ גבינה
ידיח (רשב"א: בלילה) ויקנח פיו	אין קינוח. הדחת ידיים.	נטילה/ קינוח והדחה (הגה"מ ט, כו, ב)	גבינה ואח"כ בשר
המתנה	קינוח, ובלילה גם נט"י. או המתנה	המתנה	בשר ואח"כ גבינה
כדין בשר וחלב (רי"ף)	נטילה. וכ"כ הטור בשם רא"ש	המתנה	תבשיל בשר ואח"כ גבינה

המתנה בין בשר לחלב - חלק א

מקורות הדין

1. בתלמוד בבלי מסכת חולין דף קד עמוד ב - חובת קינוח והדחה

תניא, בית שמאי אומרים: מקנח, ובית הלל אומרים: מדיח; מאי מקנח ומאי מדיח? בית שמאי אומרים: מקנח והוא הדין למדיח, וב"ה אומרים: מדיח - והוא הדין למקנח, מר אמר חדא, ומר אמר חדא, ולא פליגי.

2. חולין דף קה עמוד ב - חובת נטילה/ דין תבשיל

אמצעיים רשות, אמר רב נחמן: לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל, אבל בין תבשיל לגבינה - חובה.

3. חולין דף קד עמוד ב - קולת עוף / נטילת יום

תנא אגרא חמוה דרבי אבא: עוף וגבינה נאכלין באפיקורן, הוא תני לה והוא אמר לה: בלא נטילת ידים ובלא קינוח הפה.

רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי רב אשי, איתו ליה גבינה - אכל, איתו ליה בשרא אכל, ולא משא ידיה; אמרי ליה: והא תאני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן, עוף וגבינה - אין, בשר וגבינה לא! אמר להו: הני מילי - בליליא, אבל ביממא - הא חזינא.

4. חולין דף קה עמוד א - משמעות סדר האכילה/ חובת המתנה

אמר רב חסדא: אכל בשר - אסור לאכול גבינה. גבינה - מותר לאכול בשר! ... אמר מר עוקבא: אנא, להא מלתא, חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא - כי הוה אכיל בשרא האידנא לא הוה אכל גבינה עד למחר עד השתא, ואילו אנא - בהא סעודתא הוא דלא אכילנא, לסעודתא אחריתא - אכילנא.

מתי מועיל/ צריך קינוח והדחה

5. ספר הישר לר"ת (חלק החדושים) סימן תעב

כל הבשר. אמ' רב נחמן לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה.

פירש רב יהודאי (י"א שהוא בה"ג) בשאלות שנשאלו לפניו בין תבשיל בשר לתבשיל דחלב רשות היא ליטול ידיו דהוי כנותן טעם בר נותן טעם. דאין כאן חששות ולא ממשית בשר אבל בין תבשיל לגבינה חובה דהאיכא ממשות גבינה. אבל בין בשר בהמה לגבינה בעי קינוח והדחה.

והא דאמר מר עוקבא להא מילתא חלא בר חמרא אנא כו' היינו גבי שיהוי בלא קינוח דהא בעי ר' יוחנן כמה ישהא כו' היינו היכא דלא קינח אבל אי קינח לא בעי שיהוי.

ובין גבינה לבשר לא בעי קינוח כלל. אבל בלילה בעי הדחה וביממא לא דהא קא חזי לה. ובין בשר לגבינה בעי קינוח או שיהוי ונטילת ידים בלילה אבל ביום לא. והא דרב אשי (ר' יצחק) דאכל גבינה והדר בשר בלא קינוח אכל כדין בשר בתר גבינה. ובלא נטילת ידים משום יממא. וכן מוכיח בהלכות גדולות של ברכות דמפרשי מילתיה דרב חסדא אמר רב חסדא אכל גבינה מותר לאכול בשר ודווקא בלא קינוח בשר אסור לאכול גבינה אלא אם כן קינח. וראיה לדבר דמקלינן בדברים שאין מפעפעין את הידים כל כך דהאמר' דעוף וגבינה נאכלין באפיקורן על השולחן לפי שאינו נדבק ומפעפע את הידים...

14. בית הבחירה למאירי מסכת חולין דף קה עמוד א

ויש מפרשים בה דדוקא קטן שאין כח בו לשהות שש שעות וסעודותיו תכופות זו לזו ועכולם ממנה הן באיסטומכא הן בין השנים ומקילין מזו לומר שלא ליתן שיעור שש שעות אלא כל שהפסיק בסעודה זו וקבע לאכול פעם אחרת אפי' בתוך שש שעות שהרי לא הוזכרו כאן שש שעות אלא מסעודתא לסעודתא. ואף על פי שאין הדברים נראין מפני שסתם מסעודה לסעודה סתם קאמר שהוא כשיעור שש שעות מיהא לגדול ושם לא כן נתת דבריך לשיעורין מ"מ בעוף מיהא יראה לי לדון כן מפני שהוא נקל להתעכל ולהפקע שם בשר מעליו יותר משאר בשר:

15. שו"ת יביע אומר חלק א - יורה דעה סימן ד

(יג) ולולא דמסתפינא הוה אמינא שאם חסר ממש שעות פחות מחצי שעה מותר אף לגדולים, שהרי כתב הרמב"ם כמו שש שעות. וכ"ה בס' ארחות חיים ח"ב (עמוד שלה). ובכל בו (ס' ק). ובזמנים הראשונים לא היה מורה שעות מצוי, ובודאי שהיו מקילים באומדנא. וידוע דכל תוך חצי שעה חשיב סמוך, וכמ"ש רשב"ם פסחים (ק:), אבל יותר מזה חשיב כמופלג, ולכן ה"נ יש להקל בתוך חצי שעה הסמוכה לשש שעות. ובנ"ד לא שייך לומר כמ"ש בכתובות (קד) כל שיעורי חכמים כן הוא, שהרי לא נזכר בגמ' אלא מסעודתא לסעודתא, ועכ"פ בבשר עוף יש להקל בזה, וביחוד כשיש צורך קצת, ויש מקום להתלות בזה בדברי המאירי הנ"ל. והן אמת כי הגנת ורדים בגן המלך (אות קנ"ד) כתב, דבעינן שש שעות בדיוק, כמו ארבעים סאה במקוה טהרה, שאם חסר קורטוב אינו טובל וכו'. וכ"כ הפרה שושן (כלל א ס' א). ע"ש. אך אין דבריהם מוכרחים. והמאירי בס' מגן אבות (ס' ט עמוד מז) כתב: חמש שעות או שש שעות. וע' בשו"ת משה האיש (חיו"ד ס' יד וט"ו). ע"ש. ומיהו למעשה יש להחמיר בזה. וכמ"ש רבינו ירוחם אות כח דבעינן שישה לכל הפחות שש שעות. ע"ש. ומיהו המיקל בזה בשעת הדחק יש לו על מה שיסמוך. הנלע"ד כתבתי. וה' יאיר עינינו בתורתו אמן.

גדר 'סעודתא אחריתא'

9. רא"ש מסכת חולין פרק ח סימן ה

פי' בזמנה שרגיל אדם לסעוד דהיינו מזמן סעודת הבקר עד זמן סעודת הערב ופחות משיעור זה אין לאכול גבינה אחר בשר דלא אשכחן מאן דשרי אף בהאי שיעורא אלא מר עוקבא וקא קרי נפשיה חלא בר חמרא:

10. תוספות מסכת חולין דף קה עמוד א

לסעודתא אחריתא אכילנא - לאו בסעודתא שרגילין לעשות אחת שחרית ואחת ערבית אלא אפילו לאלתר אם סילק השולחן ובירך מותר דלא פלוג רבנן.

11. פרי חדש יורה דעה סימן פט ס"ק ו

לאו דווקא שש שעות כגון בחורף שהימים קצרים כל שאכל בשר בשחר מותר לאכול גבינה בסעודת הצהריים, וכן אם אכל בשר בחצי היום מותר לאכול בערבית אף על גב דליכא בין אכילה לאכילה אלא כמו ד' שעות בקירוב. וזה דבר מוסכם לכולי עלמא, דהא לשון הגמרא [שם] הוי בהא סעודתא הוא דלא אכילנא לסעודתא אחריתא אכילנא משמע דמסעודה לסעודה שפיר דמי ולא קמפליג בין ימים קצרים לימים ארוכים אלא משמע כדכתיבנא.

חיה ועוף

12. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קד עמוד ב

רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי רב אשי, אייתו ליה גבינה - אכל, אייתו ליה בשרא אכל, ולא משא ידיה; אמרי ליה: והא תאני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן, עוף וגבינה - אין, בשר וגבינה לא! אמר להו: הני מילי - בליליא, אבל ביממא - הא חיזנא.

13. חדושי הרמב"ן מסכת חולין דף קד עמוד ב

עוף וגבינה נאכלין באפיקורן. יש להחמיר ולפרש דוקא גבינה ואחר כך עוף, מדמקשינן 'עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא' ולא מתרצינן 'עוף ואחר כך גבינה אין אבל בשר ואחר כך גבינה לא אבל גבינה ואחר כך בשר מותר' ודרב יצחק גבינה ואחר כך בשר הוה, וכן פי' הרמב"ם ז"ל ששעף ואחר כך גבינה אסור כבשר בהמה.

ואין זה נכון כלל, שאין אדם שונה היתר בדברים האסורים, שהוא אומר עוף וגבינה נאכלין ואתה אומר אין נאכלין, אלא ודאי עוף וגבינה נאכלין בכל ענין (אפילו כשהעוף קדם) בלא קינוח הפה ובלא נטילת ידים.

ודאקשינן הכי פירושא עוף וגבינה שרי בכל ענין אבל בשר וגבינה לא שרי בשום ענין ואפי' גבינה ובשר, דאי סלקא דעתך גבינה ובשר שרי ליתני נמי גבינה ובשר (נאכלין באפיקורן) שהוא רבובת גדולה, אי נמי קושיא מדפריש ליה בלא קינוח הפה ובלא נטילת ידים, טעמא דעוף וגבינה משום דדבריהם הוא כל שהוא דבר תורה בעי נטילת ידים ואפילו גבינה ובשר דשוין הם, ופריק ביממא לא. ופשוט הוא.

וכלפי שפסקו המחברים כר' עקיבא בבשר חיה דהוא מדרבנן נלמוד מכאן דנאכלת נמי באפיקורן וכן כתב אחד מן המחברים,

אבל הרב ר' משה ז"ל כתב חיה כבהמה, והטעם לפי שהיא נראית כבהמה אבל העוף בשרו ניכר, ואין הטעם נכון אלא אגרא לא מעייל נפשיה בפלוגתא דתנאי ונקיט ליה עוף דמודו ביה ר' יוסי ור' עקיבא דהוא מדרבנן במתני'.